

ORIENTALIA POLONICA

POLSKIE TRADYCJE BADAŃ NAD ORIENTEM

Realizowany pod auspicjami Biblioteki Jagiellońskiej i przy współpracy Wydziału Filologicznego UJ oraz Wydziału Nauk Międzynarodowych i Politycznych UJ projekt „Orientalia Polonica. Polskie tradycje badań nad Orientem” ma na celu zainicjowanie i prowadzenie długofalowych prac badawczych i edytorskich, w efekcie których zostaną opracowane naukowo, przygotowane do druku i wydane pisma badawcze (historyczne, teoretycznoliterackie, językoznawcze, biograficzno-dokumentalne itp.) oraz literackie (przekłady, przeróbki, adaptacje, streszczenia) będące wynikiem zainteresowania polskich badaczy i twórców (z okresu od XVII do końca XIX wieku) szeroko pojmowanymi zjawiskami związanymi z kulturą i tradycją Orientu (w zakresie zagadnień związanych z czterema kręgami kulturowymi Orientu: arabskim, tureckim, irańskim i indyjskim). Dorobek ten, stanowiący bogatą spuściznę naukowo-badawczą o istotnym znaczeniu dla procesów kulturotwórczych zachodzących w Polsce jest obecnie niemal zupełnie zapomniany i często słabo znany (bądź całkiem nieznanym) nawet wśród specjalistów. Uwarunkowania historyczne czy polityczne skutkowały niejednokrotnie przerwaniem ciągłości badań w obrębie polskiej humanistyki, w tym również w tradycji polskich badań nad Orientem. Celem tego projektu jest więc także przywrócenie polskiemu środowisku akademickiemu mało znanego lub zapomnianego dziedzictwa naukowego pozostającego w tematycznym zakresie projektu, które jest integralną i konstytutywną częścią polskiej tożsamości w jej wymiarze kulturowym i narodowym.

Mając na względzie fakt, iż naród bez pamięci jest narodem bez tożsamości (por. „Narody tracąc pamięć, tracą życie” – C. K. Norwid), autorzy projektu pragną wskazać między innymi w jaki sposób procesy definiowania własnej tożsamości zachodzić mogą w konfrontacji – również badawczej – z „innym”, „obcym”, „nieznanym”. Jak pisze Antonina Kłoskowska, za podstawę narodowej tożsamości można uznać „ogół tekstów kultury narodowej”, a zwłaszcza jej rdzeń kanoniczny (Kłoskowska A., 1996, *Kultury narodowe u korzeni*, s. 100). W tym kontekście prace tematycznie związane z Orientem przynależą bezpośrednio bądź pośrednio do polskiego kanonu kulturowego, choćby poprzez postaci autorów (np. M. Rej, I. Krasicki, A. Mickiewicz, J. Słowacki, J. Lelewel i inni). Kultura polska, jak każda kultura otwarta, asymilowała w swoich dziejach wiele różnorodnych elementów, tak wschodnich, jak i zachodnich. Świadectwa dyfuzji i osmotycznego przyswajania składowych kultury Wschodu (nawet przez naznaczone ksenofobią negowanie tej kultury) choć wyraziście obecne w okresie XVII, XVIII i XIX wieku, do tej pory pozostają mało lub ledwie powierzchownie zbadane. Tożsamość narodowa czy kulturowa nie jest ani endogenna, ani monolityczna, ani trwale zdefiniowana – chyba że poprzez stereotyp. Kształtowanie tożsamości narodowej jest stałym procesem historycznym. Zamiarem autorów projektu jest wskazać na tę jego część, która wiązała się

z poznawaniem i asymilowaniem szeroko pojętego Wschodu w polskim piśmiennictwie. Piśmiennictwo to doskonale wpisuje się w nurt literatury podejmującej (bezpośrednio/pośrednio) kwestię tożsamości, której, z uwagi na czas powstania tych dzieł, nie możemy definiować wyłącznie czy jednoznacznie jako tożsamości narodowej. Można ją natomiast definiować na przykład jako tożsamość etnosu czy społeczności związanej wspólnotą religijną. Teksty dotyczące Orientu stanowią integralną część złożonego procesu kształtowania tożsamości narodowej w konfrontacji z obcą kulturą. Przykładów tego typu twórczości mamy aż nadto w postaci zabytków piśmienniczych, do tej pory mało zbadanych, czy wręcz nieznanymi. O ile bowiem względnie dobrze poznana jest kulturotwórcza rola dziedzictwa Zachodu w kształtowaniu się polskiej tożsamości narodowej, o tyle wpływ szeroko rozumianego Wschodu, szczególnie we wzmiankowanym okresie, pozostaje stosunkowo mało przebadany i poznany.

Realizatorzy projektu zakładają także osiągnięcie dodatkowych efektów w postaci:

- wprowadzenia do współczesnej dyskusji naukowej opisanego powyżej, zapomnianego dorobku intelektualnego;
- włączenia do prac badawczych i edytorskich młodych pracowników naukowych i doktorantów,
- integrację przedstawicieli jagiellońskiego środowiska naukowego prowadzących badania nad Orientem poprzez wzmacnianie świadomości kontynuowania tradycji wypracowanej przez wcześniejsze pokolenia badaczy, zwłaszcza tych, którzy związani byli z krakowskim ośrodkiem naukowym,
- ułatwienie dostępu do tekstów źródłowych, m.in. w celu wykorzystania ich w dydaktyce, zwłaszcza na kierunkach kulturoznawczych, historycznych i filologicznych,
- upowszechnianie za granicą wyników badań uzyskanych podczas realizacji projektu poprzez uwzględnianie ich w publikacjach obcojęzycznych oraz wystąpieniach konferencyjnych.

Planowane w ramach projektu prace badawcze i edytorskie obejmują:

- kwerendę tekstów źródłowych,
- digitalizację oraz udostępnienie na platformie cyfrowej BJ tekstów źródłowych,
- opracowanie naukowe i edytorskie wybranych tekstów (w tym przygotowanie pełnej aparatury naukowej – przypisów i bibliografii),
- przeprowadzenie badań dotyczących biografii oraz spuścizny piśmienniczej poszczególnych autorów w zakresie tematycznym objętym projektem i napisanie na ich podstawie tekstów naukowych, które będą opublikowane jako wstępy w poszczególnych tomach,
- wydawanie drukiem kolejnych opracowanych tomów w serii „Orientalia Polonica”.

Nad pracami badawczo-edytorskimi przewidzianymi w ramach projektu czuwa Rada Naukowa, w skład której wchodzi:

prof. dr hab. Ewa Siemieniec Gołaś (WF UJ, kierownik projektu)

dr hab. Anna Krasnowolska, prof. UJ (WF UJ)

dr hab. Paweł Siwiec, prof. UJ (WSMiP UJ)

dr Renata Czekalska (WSMiP UJ)

dr Agnieszka Kuczkiewicz-Fraś (WF UJ, sekretarz projektu)
dr Halina Marlewicz (WF UJ)
dr Jacek Partyka (UJ Biblioteka Jagiellońska)

W pierwszej edycji projektu, której realizacja przewidziana została na lata 2013-2017, planuje się opracowanie i wydanie następujących dzieł:

1. Dunin-Borkowski, Leszek, *O najdawniejszych zabytkach pisemnych...* (1850), *Setka Bhartriharis'a* (1845);
2. Kazimirski z Bibersteina, Wojciech, *Gulistan tj. Ogród różany Sa'dego z Szyrazu* (1876);
3. Krasicki, Ignacy, *Zbiór potrzebniejszych wiadomości porządkiem alfabety ułożonych*, t. 1 i t. 2 (1781), *O rymotwórstwie i rymotwórcach*, cz. IX: *O rymotwórcach wschodnich* (ok. 1800);
4. Lelewel, Joachim, *Dzieje starożytne Indji ze szczególnem zastanowieniem się nad wpływem, jaki mieć mogła na strony zachodnie* (1820);
5. Majewski, Walenty Skorochód, *O Sławianach i ich pobratymcach część Isza obeymuiąca (...)* *Rozprawy o języku sanskryckim, tudzież o literaturze Indyan w tymże języku, z przydatkiem wyciągu grammatyki tegoż języka...*, (1816); *Ramajana... Śmierć Dżajatty z 2giej ks. Ramajany, Ajodhjakandy* (1816 [1920]); *Brahma-Waiwarta-Puranam, osnowa z rękopisu Biblioteki król. Berlińskiej przepisana...* (1830); *Gramatyka mowy starożytnych Skuthów czyli skalnych Górali, Indo-Skythow, Indykow, Budhynow...* (1828);
6. Otwinowski, Samuel, *Saade z Szirazu. Perska księga na polski język przełożona od Imci Pana O... S... sekretarza J. K. Mci nazwana Giulistan to jest Ogród różany* (1879);
7. Paszkowski, Marcin, *Dzieie tureckie y utarczki Kozackie z Tatory...* (1615);
8. Potocki, Jan, *Podróż do Turek y Egiptu z przydanym dziennikiem...* (1789);
9. Straszewski, Maurycy, *Powstanie i rozwój pesymizmu w Indyach* (1884), *Dzieje filozofii w zarysie. Tom I. Ogólny wstęp do dziejów filozofii i dzieje filozofii na wschodzie* (1894);
10. Szembek, Fryderyk, *Tybet Wielkie Panstwo w Azyey...* (1628);
11. Tretiak, Józef, *O dramacie staroindyjskim* (1879);
12. Załuski, Karol, *O języku perskim i tegoż piśmiennictwie* (1883); Załuski, Karol, *Wybór bajek i przypowieści z Lokmana i Krasickiego w dwóch przekładach, polskim i arabskim* (1860);
13. Wypisy z literatury orientalnej (antologia tekstów literackich i esejów): Sękowski, Józef, *Amsal Lokman El-Hakim. Podobieństwa czyli bajki mędrca Lokmana, z arabskiego przełożone...* (1818); Sękowski, Józef, *Diwani Chodza Hafyz Szirazi, etc. Zbiór poezyi ... przez Józefa Sękowskiego* (1820); Münnich, Wilhelm, *O poezji perskiej rozprawa... Przełożył z jęz. łacińskiego Aleksander Groza* (1829); Wiernikowski, Jan, *Gazele perskiego poety Hafiza (wolny przekład z perskiego)* (1838); Szujski, Józef, *Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego (...)* *Indye. Persya. (...) Arabowie i Turcy...* (1867); Chmielowski, Piotr & Grabowski Edward, *Obraz literatury powszechnej w streszczeniach i przykładach, T. I: Starożytność i wieki średnie* (1895); Siemieński, Lucjan, *Biszen i Menisze. Ustęp z Firdaussego poematu: Szach-namech* (1855); *Przegląd dziejów literatury powszechnej, T. I: Pierwotne literatury Wschodu* (1855);

Powyższe tomy, inicjujące serię wydawniczą pt. „Orientalia Polonica”, w której publikowane będą wybrane najciekawsze starodruki oraz dzieła XIX-wieczne w reedycji i opracowaniu naukowym specjalistów-orientalistów, stanowić będą wymierny efekt niniejszego projektu. Celem i nadzieją jego twórców byłaby kontynuacja projektu, a tym samym powiększanie w przyszłości chronologicznego, geograficznego i językowego zakresu kolejnych prac badawczych i publikacji (poszerzony zakres miałby obejmować między innymi lata 1900-1939, prace dotyczące Dalekiego Wschód czy teksty polskich autorów pisane w językach obcych).